

Kasdien didžiulis informacijos srautas plukdo mus į nežinia kokius rytdienos vandenį, nepaliaujamai liejasi įvairiausių tekstų – paprastų ar medijomis papildytų – gausybė. Tokiame sraute galimybė būti pastebėtam yra niekinė, nebent išpuola koks nors jubiliejus. Tiesa, lietuviai garsėja pasaulyje kaip jubiliejų minėtojai. Tad šios pastangos nuolat stiprinamos, nes tik taip atkreipiamas auditorijos dėmesys į vieną ar kitą iškilumą tolygiame informacijos sraute – pasižymėjusio asmens, institucijos, įvykio ar leidinio jubiliejinę datą.

Netgi mums, žurnalo redakcijai, nors ir esame didelių minėjimų skeptikai, jubiliejus suteikia progą prabilti kiek kitaip ir pažvelgti iš nuotolio ar viršaus, kaip dabar sakoma, „metalygmeniu“. Tad ir „Darbų ir dienų“ 75-ojo tomo redakcijos skiltyje norėusi peržvelgti ne tik jo tekstų turinį, bet ir visą sąrangą, išryškinant žurnalo kitoniškumą (ar bent jo siekį) bendrame akademinį žurnalų fone.

Vien pavarčius matyti, jog šis tomas mažiau fragmentuotas nei įprastai, atskiros jo dalys susietos akivaizdžiais, bet ne iškart pastebimais ryšiais. Plati monografinė akademinį straipsnių dalis, skirta Vytauto Kavolio 90-mečiui (taigi jubiliejinė jubiliejiniam tome), tęsiama „Atradimų“ ir „Retrospekcijų“ tekstuose, kuriuose publikuojama Daivos Dapkutės parengta archyvinė medžiaga – keli Vytauto Kavolio laišakai Kostui Ostrauskui, ir Violetos Kelertienės diptikas: anksčiau publikuoti dionisiškieji atsiminimai apie Vytautą Kavolį, papildyti naujais apoloniškaisiais. Šie monografinę dalį pratęsiantys tekstai, kaip ir užrašyta Arūno Sverdiolo kalba, pasakyta konferencijoje, pateikti greta straipsnių, buvo sąmoningas siekinys, nes niekas kitas taip gerai neatskleidžia aptariamųjų dalykų savasties kaip žanrinę jų pristatymo įvairovė. Netgi Mykolo Jurgio Drungos recenzija, skirta dvitomei XX amžiaus Lietuvos muzikos istorijai ir okupuotos Lietuvos oficialiems ar asmeniškiesiems ryšiams su išeivija, svariai papildo ir praplečia išeiviškąją monografinės dalies temą.

Kita 75 tomo ypatybė – antropologinė bei sociologinė jo pakraipa, atskleidžianti nuoseklią tarpdisciplininę „Darbų ir dienų“ liniją, o konkrečiau – humanitarinių ir socialinių mokslų vientisumą. Ją atliepia straipsnių dalyje publikuota

Emilijos Pundziūtės-Gallois studija apie Lietuvos diplomatinę kultūrą, ypač herojiškąją diplomatinės tarnybos tradiciją, parengta taikant etnografinius metodus, t. y. pusiau struktūruotus kokybinius interviu ir sociologines teorines prieigas kasdieni praktikai. Panašiai socialinę realybę – kalbos redaktorių, tekstų autorių ir kitų kalbos standartizavimo lauko veikėjų galios santykius – iš sociolingvisti- nių pozicijų tiria ir antrosios publikacijos autorė Eglė Jankauskaitė. Taip ir iš kitų disciplinų atliepiama socialinei kavoliškojo humanizmo praktikai. Tačiau tik viso tomo skaitytojai gali įvertinti, ar pavyko šį jubiliejinį tomą priartinti prie „Darbų ir dienų“ siekiamybės: konceptualaus, vientiso, tarpdiscipliniško, tvirtą stuburą – monografinę dalį – turinčio leidinio. Nes tik toks jis pateisina šio žurnalo vardą, o pavienius įvairių temų straipsnius, kuriems leidinio kontekstas nesvarbu, galima rasti bet kokiam akademiniame tekstų rinkinyje.

Visgi dar kartą norisi grįžti prie esminės šio tomo temos. Pažymėtina, kad būti- numas skirti „Darbų ir dienų“ monografinę dalį sociologo, lyginamųjų civilizacijų tyrinėtojo ir lietuvių kultūrinio liberalizmo puoselėtojo Vytauto Kavolio 90-mečiui yra padiktuotas šiandienio kilnių idėjų bado ir humanistikos misijos praradimo jausmo. Kaip kadaise – daugiau nei prieš šešias dešimtis metų – Kavolis knygos „Lietuviškas liberalizmas“, paskirtos Vincui Kudirkai (minint jo gimimo šimtmetį), pratarinėje rašė: „Žmogaus prisiminimas yra jo esminės idėjos vykdymas.“ Tik, anot Kavolio, tai ne „daugelį jau užmigdęs – mėgdžiojimas, bet to paties tikėjimo atradimas naujose sąlygose ir autentiškame savo paties pergyvenime“¹.

Vėlesniais metais Kavolis kritiškai žvelgė į jubiliejų sureikšminimą visuome- niniam gyvenime. Ypač karčiai kalbėjo ne apie žmones, o apie universitetus, užsiėmusius savomis sukaktimis. Anot Kavolio, tai teparodo kultūros paralyžiaus laipsnį. Tad Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išėivijos institutas palydėdamas pandeminius 2020-uosius surengė konferenciją², kurioje profesorius buvo prisi- mintas be taip būtino gyvo bendravimo ir proginio patoso. Dabar skaitytojams atiduodamos žurnalo monografinės dalies turinys iš esmės yra konferencijos darbo atšvaitas. Šia straipsnių kolekcija (kaip ir buvusios konferencijos programa) nebuvo siekta priminti visas Kavolio įvairiomis progomis iškeltas idėjas, keliose dešim- tyse knygų anglų ir lietuvių kalbomis vystytas mintis – tai neįmanoma misija. Čia publikuojami straipsniai, akademinės prisiminimų refleksijos ir korespondencijos publikacijos spontaniškai praskleidžia vieną ar kitą mokslininko domėjimosi sritį,

¹ *Lietuviškas liberalizmas*. Redagavo Vytautas Kavolis. Chicago: „Santaros-Šviesos“ federacija, 1959.

² Konferencija skirta išėivijos filosofo, sociologo, kultūros istoriko Vytauto Kavolio 90-ies metų sukak- čiai paminėti Vytauto Kavolio pėdsakai intelektualiniame lietuvių žemėlapyje, 2020 m. gruodžio 17 d. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto Lietuvių išėivijos institutas ir Prezidento Valdo Adamkaus biblioteka-muziejus.

sutartinai primindamos tai, kas jau tapo kone akademinio liaudies meno kūriniais arba folkloru.

Monografinės dalies autoriai savo tektais išduoda tai, kas yra gelminis jų rūpestis ir kas pratęsia kavolišką intenciją, nepriklausomai nuo jubiliejinių tostų. Ši labai skirtingų tekstų kolekcija primena itin svarbią pačiam herojui nuostatą: kultūros istorijos labui ir tautos protinei būklei sutvirtinti yra itin pravarčios intelektualinės svarbiausių galvotojų biografijos. Labiau nei tikėtina, monografinės dalies autoriai nuoširdžiai džiaugtųsi, jei jų pastangos bent žiupsneliu minčių prisidėtų prie tokios Vytauto Kavolio biografijos atsiradimo.

Rūta Petrauskaitė

Žurnalo *Darbai ir dienos* vyriausioji redaktorė

Egidijus Aleksandravičius

75 tomo koredaktorius